

به نام خدا

روش تدریس آموزش فارسی دوره ابتدایی

مولفان :

علی کاظمی

محمد زارع محله

روح انگیز حاجی حسینلو

لیلا خراسانی مقدم

الهام خلیل زاده چچکی

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۳)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

سرشناسه: کاظمی، علی، ۱۳۷۳
عنوان و نام پدیدآور: روش تدریس آموزش فارسی دوره ابتدایی / مولفان علی کاظمی، محمد زارع محله، روح انگیز حاجی حسینلو، لیلا خراسانی مقدم، الهام خلیل زاده چچکی.
مشخصات نشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری: ۱۰۳ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۱۷۹-۷
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
موضوع: آموزش فارسی - دوره ابتدایی - روش تدریس
شناسه افزوده: زارع محله، محمد، ۱۳۷۹
شناسه افزوده: حاجی حسینلو، روح انگیز، ۱۳۶۴
شناسه افزوده: خراسانی مقدم، لیلا، ۱۳۷۳
شناسه افزوده: خلیل زاده چچکی، الهام، ۱۳۷۰
رده بندی کنگره: PN۲۱۹۱
رده بندی دیویی: ۸۰۹/۲۵۲
شماره کتابشناسی ملی: ۹۴۹۳۹۱۳
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: روش تدریس آموزش فارسی دوره ابتدایی
مولفان: علی کاظمی - محمد زارع محله - روح انگیز حاجی حسینلو
لیلا خراسانی مقدم - الهام خلیل زاده چچکی
ناشر: انتشارات ارسطو (سازمان چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۳
چاپ: زبرجد
قیمت: ۱۰۳۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب رسان :
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۴۰۸-۱۷۹-۷
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	پیشگفتار.....
۱۳	فصل اول: مهارت‌های زبانی.....
۱۳	الف: مهارت زبانی گوش دادن.....
۱۴	ب: مهارت زبانی صحبت کردن.....
۱۴	ج - مهارت زبانی خواندن.....
۱۵	د - مهارت زبانی نوشتن.....
۱۵	مهارت‌های زبانی و نقش آنها در پیشبرد اهداف آموزشی.....
۱۶	مهارت‌های گفتاری (گوش دادن و صحبت کردن).....
۱۶	گوش دادن.....
۱۶	انواع گوش دادن.....
۱۷	مهارت‌های اساسی کاربرد گفتار.....
۱۸	مهارت خواندن و رویکردها و روش‌های آموزش آن در دوره دبستان.....
۱۸	خواندن و یادگیری آن.....
۱۸	تدریس مهارت خواندن در کلاس اول دبستان.....
۱۹	مقدمات یادگیری زبان نوشتاری:.....
۱۹	تدریس مهارت خواندن در کلاس‌های دوم تا پنجم دبستان.....
۱۹	روش‌های خواندن متن.....
۲۰	آموزش اولین خواندن.....
۲۰	مراحل خواندن.....
۲۱	مرحله (۰) مرحله قبل از خواندن ۶.....
۲۲	مرحله ۱ رمز گشایی ۸.....
۲۲	مرحله ۲ تثبیت ۱۰.....
۲۲	مراحل ۳-۵ خواندن برای یادگیری ۱۳.....

مرحله ۱: مرحله معمایی یا (علامتی) ۱۴	۲۳
مرحله ۲: مرحله رمز آوایی:	۲۳
مرحله ۳: مرحله الفبایی یا رمزی ۱۹	۲۳
مرحله ۴: مرحله املائی (ارتوگرافیک) ۲۱	۲۴
مراحل آموزش خواندن	۲۴
مراحل پیش خوانی	۲۴
مرحله سؤال کردن	۲۴
مرحله خواندن	۲۵
مرحله تفکر	۲۵
مرحله از حفظ گفتنی	۲۵
مرحله مرور کردن	۲۵
روش های خواندن	۲۶
عوامل مؤثر در خواندن:	۲۷
انواع خواندن:	۲۷
فصل دوم: بررسی فارسی دوره ابتدایی	۳۱
فارسی اول دبستان	۳۱
■ بخش اول: آشنایی با ساختار کتاب فارسی اول	۳۱
■ بخش اول: نگارهها	۳۱
۱- تصویر بزرگ آموزشی	۳۱
۲) تصویرک ها	۳۲
■ فعالیت ها و تجربه های یادگیری	۳۲
اهداف:	۳۲
● بین و بگو	۳۳
اهداف:	۳۳
● گوش کن و بگو	۳۳

- اهداف: ۳۴
- بگرد و پیدا کن ۳۴
- اهداف: ۳۴
- به دوستانت بگو ۳۴
- اهداف ۳۵
- بازی و نمایش ۳۵
- اهداف ۳۵
- کتاب خوانی ۳۶
- ساختار بخش ۲: نشانه های (۱) ۳۶
- هدف: ۳۶
- فعالیت های یادگیری هر درس ۳۹
- ساختار بخش ۳ نشانه های (۲) ۳۹
- روان خوانی ۳۹
- آموزش نشانه ها (۲) ۴۰
- مفاهیم کتاب فارسی سال اول ۴۱
- ۱- نکات دستوری و زبانی ۴۱
- ۲- نکات نگارشی و رسم الخطی ۴۱
- ۳- نکات املائی: ۴۲
- ۴- نکات ادبی ۴۲
- ۵- مفاهیم دانشی ۴۲
- ۶- مفاهیم ارزشی و نگرشی ۴۲
- مهارت های زبانی ۴۳
- ۱- گوش دادن و سخن گفتن : ۴۳
- ۲- خواندن شامل موارد زیر: ۴۳
- ۳- نوشتن ۴۳

- ۴- واژگان: ۴۳
- مطابقت تصویر با واژه و بیان شفاهی ۴۵
- روان خوانی: ۴۵
- اهداف روان خوانی ۴۶
- خط مخصوص آموزش را می توان به دو دوره تقسیم کرد : ۴۶
- فارسی چهارم: ۴۷
- اهداف برنامه درسی فارسی در پایه چهارم ابتدایی ۴۸
- تفکر و تعقل ۴۸
- ایمان باور و علائق ۴۸
- علم ۴۹
- اخلاق ۴۹
- عمل ۴۹
- سخن گفتن ۵۰
- خواندن ۵۰
- تفسیر اطلاعات متن ۵۰
- نوشتن ۵۱
- فعالیت های مربوط به خواندن ۵۳
- فعالیت های مربوط به درک متن ۵۳
- واژه آموزی ۵۳
- دانش زبانی ۵۳
- مهارت گوش دادن ۵۴
- مهارت سخن گفتن ۵۵
- مهارت نوشتن ۵۵
- اهداف ارزشیابی کیفی توصیفی در فارسی چهارم ابتدایی: ۵۶
- فصل اول: آفرینش ۵۶

۵۷	روش های تدریس پیشنهادی
۵۷	الگوی ساختن گرایي
۵۷	مراحل اجرای الگوی ساختن گرایي:
۵۷	خوانش متن
۵۸	درک متن
۵۸	واژه آموزی
۵۸	تمرین خواندن
۶۰	تصویرخوانی و سندلی صمیمیت
۶۰	تمرین خوشنویسی از صفحه هنر و سرگرمی کتاب نگارش
۶۱	جدول صفحه هنر و سرگرمی
۶۱	بخوان و حفظ کن
۶۱	ارزشیابی از فعالیت های درس
۶۱	فعالیت های نوشتاری
۶۲	در سال سوم دانش آموزان مطالب زیر را آموختند
۶۲	درس دوم: کوچ پرستوها
۶۴	حکایت:
۶۴	بخوان و بیندیش:
۶۵	فصل سوم: تعیین جهتگیری ها و رویکردهای کلان برنامه درسی.....
۶۶	■ مبانی برنامه درسی حوزه تربیت و یادگیری زبان و ادبیات فارسی
۷۱	■ شاخه الگوهای اجتماعی
۷۲	■ شاخه الگوهای اطلاعات پردازی
۷۳	■ شاخه الگوهای فردی
۷۳	■ شاخه الگوهای سیستم رفتاری
۷۵	روش کاربردی بحث گروهی:
۷۵	اهداف روش بحث گروهی

۷۵.....	■ فصل اول آفرینش
۷۶.....	درس اول معرفت آفریدگار
۷۶.....	مراحل روش بدیعه پردازی:
۷۷.....	درس دوم : پنجره های شناخت
۷۸.....	اهداف کلی الگوی آموزشی پیش سازمان دهنده
۸۰.....	■ فصل سوم ایران من
۸۰.....	دانش زبانی
۸۱.....	فواید خاطره نویسی
۸۲.....	انواع علائم سجاوندی:
۸۵.....	■ فصل چهارم نام آوران.....
۸۵.....	دایرة المعارف
۸۶.....	دانش زبانی
۸۷.....	فواید استفاده از نقشه ذهنی:
۸۸.....	دانش ادبی
۸۸.....	فعالیت نگارشی
۹۱.....	■ فصل پنجم : راه زندگی.....
۹۱.....	واژه آموزی
۹۵.....	■ فصل ششم : علم و عمل.....
۹۶.....	برخی از خطاهای نوشتن
۹۷.....	محاسن و محدودیت های روش بحث گروهی
۹۷.....	الف) محاسن
۹۷.....	ب) محدودیت ها
۹۸.....	ت) فواید قصه گویی
۹۹.....	چند سخن از بزرگمهر
۱۰۰.....	نیایش

۱۰۰..... روش تدریس پیشنهادی: کارایی تیم

۱۰۱..... منابع:

پیشگفتار

زبان فارسی، موهبتی الهی است که خداوند آن را در وجود انسان به ودیعه گذاشته است. چنانچه خداوند در قرآن کریم می فریاید: اَلرَّحْمٰنُ، عَلَّمَ الْقُرْاٰنَ، خَلَقَ الْاِنْسَانَ، عَلَّمَهُ الْبَيَانَ. (خدای بخشنده، به رسولش قرآن را آموخت، انسان را خلق کرد و به انسان بیان آموخت). زبان وسیله‌ی ارتباط بین افراد جامعه است و مهمترین وسیله ای است که می تواند افراد را به هم پیوند دهد و در نتیجه یک واحد اجتماعی به وجود آورد. از سوی دیگر، زبان وسیله‌ی بیان افکار و احساسات است. زبان مؤثرترین وسیله ای است که جهان اندیشه و دنیای درون ما را با جهان بیرون مرتبط می کند. زبان ابزاری است که برای ارتباط مردم پدید آمده است و عامل اساسی هرگونه تفاهم به‌شمار می‌رود.

زبان شامل تمام رمزها و علامت‌هایی می شود که ارتباط و تفاهم را میان افراد ممکن و برقرار می کند. بنابراین در تعریف، زبان را به زبان طبیعی و زبان اکتسابی تقسیم کرده اند. زبان طبیعی یا زبان ناآموخته آن است که هر فرد در آموختن و حتی به‌کار بردن آن نقشی ندارد، بلکه در طبیعت هرکسی موجود است. زبان اکتسابی یا زبان آموخته، زبانی است که انسان آن را از محیط زندگی خود کسب می کند و از طریق به‌کار بردن الفاظ و کلمات و عبارات، مطالبی را بیان می کند و حقایقی را دریافت می کند. بنابراین زبان دارای نقش‌های اساسی در زندگی انسان است.

فصل اول: مهارت‌های زبانی

دو صورت گفتاری و نوشتاری زبان در چهار رکن، که به آن‌ها مهارت‌های زبانی گفته می‌شود، تجلی پیدا می‌کند. این ارکان عبارتند از:

۱- گوش دادن

۲- صحبت کردن

۳- خواندن

۴- نوشتن

رکن اول و دوم را مهارت‌های شفاهی (ادراکی و دریافتی) و رکن سوم و چهارم را مهارت‌های کتبی (تولیدی) زبان می‌نامیم. هدف اساسی برنامه‌ی درسی زبان آموزی توجه به تقویت و پرورش هر چهار مهارت است به طوری که در گفت‌وگوها شرکت و ارتباط برقرار کنند. افکار، احساسات و نظرهای خود را به دو صورت گفتار و نوشتار بیان کنند. نوشته‌ای را بخوانند، فکر به کار رفته در آن را بفهمند و مورد تحلیل و ارزیابی قرار دهند از شنیدن و خواندن سخن آهنگین لذت ببرند.

الف: مهارت زبانی گوش دادن

حجم قابل توجهی از یادگیری توسط این مهارت انجام می‌شود به گونه‌ای که ۴۵٪ یادگیری را شامل می‌شود. از آموزگار محترم انتظار می‌رود تا عادت به تمرکز بر سخنان گوینده را در فراگیران تقویت کند و به تدریج طول زمان گوش دادن را در آن‌ها بالا ببرد تا با استفاده از تمرکز پیام‌ها را به خوبی دریافت کند و معنا و پیام آن را بفهمد. برای ارتقای دانش آموزان به مهارت‌های بالا از معلمان محترم انتظار می‌رود که زمینه‌ی لازم را برای تحقق آن‌ها ایجاد کنند. شایسته است در ضمن تدریس از صدایی رسا و لهجه‌ی فارسی معیار استفاده کنند. هنگام حرف زدن نه زیاد کنند و یکنواخت صحبت کنند و نه زیاد سریع و درهم و برهم. مطالب درسی شمرده و رسا بیان شود. شعرها و نثرهای موجود در کتاب با لحن و آهنگی مناسب خوانده شود. علاوه بر آن سعی شود

سروصداهای محیط، مزاحم گوش دادن دانش‌آموزان نشود. ضمناً به سلامت دستگاه شنوایی دانش‌آموزان نیز توجه شود.

ب: مهارت زبانی صحبت کردن

اگر چه هر دانش‌آموزی قبل از این که به مدرسه وارد شود این مهارت را کسب کرده است و ۳۰٪. مهارت زبانی را فرا گرفته ولی لازم است در محیط آموزش این مهارت به گونه‌ای حاصل شود که فراگیر بتواند سخنان خود را به صورت منسجم و در قالب یک الگوی دستوری با زبان فارسی معیار بیان کند. در مهارت زبانی صحبت کردن به رشد و توسعه این مهارت و گسترش گنجینه واژگانی دانش‌آموزان توجه خاصی شده است. بنابراین از معلمان گرامی انتظار می‌رود به توصیه‌های زیر توجه کنند.

- ۱ - دانش‌آموزان را عادت دهید قبل از صحبت کردن خوب فکر کنند بعد بگویند.
- ۲ - به دانش‌آموزان یاد داده شود که از کلمه‌ها و جمله‌های متناسب با موقعیت استفاده کنند.
- ۳ - در فعالیت‌های گروهی آن‌ها را در یک تعادل زبانی قرار دهید.
- ۴ - به آن‌ها فرصت‌هایی داده شود تا درباره‌ی مسائل مختلف تجارب، نظرهای خود و... را در قالب گفتار مبسوط بیان کنند.

ج - مهارت زبانی خواندن

مهارت زبانی خواندن عبارت است از: «انتقال صحیح نشانه‌های خطی، به نشانه‌های صوتی با رعایت ویژگی‌های هر یک، همراه بیان و درک مفهوم آنها». این نوع مهارت ۱۶٪ یادگیری را شامل می‌شود.

با توجه به تعریف ارائه شده، معلّم باید برای آموزش مهارت زبانی خواندن که یادگیری آن مستلزم کسب مهارت‌هایی است به نکاتی توجه کند که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ۱ - نشانه‌های خطی: «حروف الفبایی و غیر الفبایی» و ویژگی‌های نوشتاری مربوط به آنها.
- ۲ - نشانه‌های صوتی «صداها» و ویژگی‌های صوتی مربوط به آنها.
- ۳ - معنا و مفهوم کلمه‌ها، ترکیب‌ها و اصطلاحات و روابط معنایی موجود بین آن‌ها.

۴ - خواندن روان و عادی متن درس‌ها همراه با تلفظ صحیح مطابق با زبان معیار کلمه ها و ترکیب‌ها.

۵ - درک پیام جمله‌ها و متن و ...

د - مهارت زبانی نوشتن

مهارت زبانی نوشتن عبارت است از: «انتقال درست نشانه‌های صوتی به نشانه‌های خطی، با رعایت ویژگی‌های هر یک به منظور ارسال پیام به گونه‌ای صحیح».

نوشتن، برقراری ارتباط و انتقال اطلاعات و عقاید از طریق نظامی از نشانه‌های نوشتاری است. در واقع، نوشتن یک آفرینش و خلاقیت کامل است که در یک طرف آن خلق افکار و اندیشه‌ها و در طرف دیگر خلق و نظم بخشی این اندیشه‌ها در قالب‌های زبانی مورد نظر است.

با توجه به تعریف بالا، معلّم باید برای آموزش مهارت زبانی نوشتن، توانایی‌هایی را در دانش‌آموزان ایجاد و تقویت کند که مهمترین آن‌ها عبارتند از:

۱- نحوه‌ی انتقال دقیق و منطقی نشانه‌های صوتی به نشانه‌های نوشتاری.

۲- توانایی تمرکز، برقراری ارتباط و هماهنگی دائم بین چشم و دست.

۳- نشانه‌های خطی «حروف الفبایی و غیر الفبایی» و مشخصات نوشتاری مربوط به آن‌ها.

۴- خوانانویسی و داشتن خطّ زیبا.

۵- به کارگیری درست نشانه‌ها.

۶- آشنایی با تلفظ صحیح کلمات و جملات.

از مطالبی که هرچند به اجمال ذکر شد می‌توان نتیجه گرفت، شناخت قواعد «زبانی خواندن» و «زبانی نوشتن» هر دو لازم است تا هم مهارت‌های زبانی را کسب کنیم و هم سخنان را بدون غلط املائی بنویسیم. بنابراین دستور زبان می‌خوانیم تا سخن گفتن و نگارش ما تقویت شود و دستور خط را می‌آموزیم تا شکل کلمات را درست بنویسیم.

مهارت های زبانی و نقش آنها در پیشبرد اهداف آموزشی

پدیده زبان در جوامع انسانی به دو صورت گفتاری (صحبت کردن و گوش دادن) و نوشتاری (خواندن و نوشتن) در امر ارتباط و ارسال یا دریافت پیام و ایفای دیگر نقش‌های